

Produkción

Terék Anna: Láthatatlan kölykök, ősbemutató

Újvidéki Színház

2022. május 25.

Van a színháznak egy örökletes dilemmája, amivel hol küzd, hol feltétel nélkül megadja magát neki, – s ami által nem zavartatván csak az igazán nagyok képesek föllibbenni egészen a poézisig. Ez a dilemma a teátrum komplexusos viszonyából adódik a nem éppen szalonképes őshöz – a mutatványos bódéhoz –, meg-megkísértvén általa.

Az erőművész feszengve mutatja irdatlan izmait, majd játszi könnyedséggel emelget hatalmas súlyokat. Semmi dráma. Azt teszi, amit tud, s mivel a nagyérdemű képzeletében ez kívül esik a lehetségesen, hát érdekes. Brávó! Nem átéljük, hanem megnézzük.

A produkció tiszta – mondhatni eredeti – változata a mai kultúrában a cirkusz. S a cirkusz tartalmaz is egy elemet, egy lényegében önálló stíuselemet, ami a sikeres produkciót ellenpontozva a sikertelenséggel, a szerencsétlenkedés komikumában hordozva a dráma lehetőségét, a bohócban nyitja meg az utat harlekinnek a teátrumhoz.

Mi sem jellemzőbb, minthogy mára egy önálló műfaj intézményesedett félúton a mutatvány és a dráma között, ez pedig az operett – illetve késői utódja, a musical. Nem bonyolódván a műfaji sajátosságokba, jelenségi szinten, a hatás szempontjából rendkívül egyszerű a dráma és a mutatvány megkülönböztetése. Előbbi jellemzője a csönd, utóbbié a taps. Az átélt dráma, az átélés tényének eredménye a nézőtérén a csönd: ahogyan a dráma elviszi magával a figyelmet. Ezzel szemben a produkció eredménye a taps. Az énekesnő kivágja a három vonalas C-t – no brávó! Beletapsolunk a mutatványba, ezt akartuk látni, ezért jöttünk, és hát – sikerült.

Amikor az ember kis késéssel megérkezik az Újvidéki Színház sötét nézőterére, karnyújtásnyira sem elhaladva az egyelőre értelmezetlen díszleten tornázó színészek előtt, némileg részesedve a nem épp neki járó reflektorfényből, cikáznak a gondolatok a fejben a tér méretének és a nemzetiségi kultúra helyi súlyának arányáról, felvillanó történelmi fordulópontokról, egy folyamatról, aminek személyes és aktuális következményeként kisebb botorkálást követően végre elfoglalja helyét a részére segítőkészen felszabadított széken. Végre szétnézvén, igen, a tér kicsi, de inkább intim, mint szűk. A díszlet egészen egyszerű, sőt absztrakt, és az értelemig elkúszó első mondatokat követően azonnal világos a szöveget támogatni hivatott képi szimbolizmusa. Azokban az értelemig elkúszó első mondatokban pedig a legfeltűnőbb a szabadszájúság. A *mainstream* kánonnak megfelelően, gátlások nélkül emelkedik színpadra az obszcén – miért is ne, ha megfelelő perspektívát kínálva ábrázolódik általa az a frusztráció, aminek kompenzációjaként a közbeszédben is egyre jelenvalóbb. S legyünk bizalommal, ez a hangoltság bizonyosan a dráma kibontakozását hivatott támogatni. Öles léptekkel haladunk előre. Három lány, három csitri, értő, szerető támogatás nélkül, egymást bolondítva, egymással versengve küzd a pubertás örök kihívásával – az életre, a másik nemre rányílással, amiben az ego éppen kényszeres kitörési vágya miatt oly kiszolgáltatott. A szócsatában megvillannak a tudati dimenziók korlátai, valamelyest a jellemek, s a dramaturgiai kiindulópont, a sodródás, az elsodródás veszélye az értelmezetlen világban, amiben az idegen és értelmetlen felnőtt uralommal szemben a tiszta vágyak csak a szerekekkel támogatott virtualitásban jutnak esélyhez.

Itt, a darab elején ez a kissé sztereotip expozíció azonnal világos, és ígér drámai kibontakozást, sőt, az embernek határozott benyomása, hogy drámát néz. Felhangzanak ugyan zenei motívumok, de hatá-

rozottan csak hangulati aláfestésként, pontos hangoltságban, pontosan időzítve. Ám amikor szükség-szerű fordulatként megjelennek a „fiúk”, gyanú ébred, hogy mégis, esetleg másról van szó. A fiúk – érkezésük tényén túl – kivisznek bennünket a cselekmény jelenéből, s hosszan monologizálva beszélnek el idáig vezető hosszú útjuk történetét. Olykor poétikus magasságokba emelkedve festenek fel apró, de fontossá váló részleteket, s mivel ez a kifinomult poézis semmiképp sem ezeké az ifjaké, hanem egyenesen Terék Annáé, az absztrakt inkonzisztenciát megengedő szöveg okán más műfajról keletkeznek sejtelmeink.

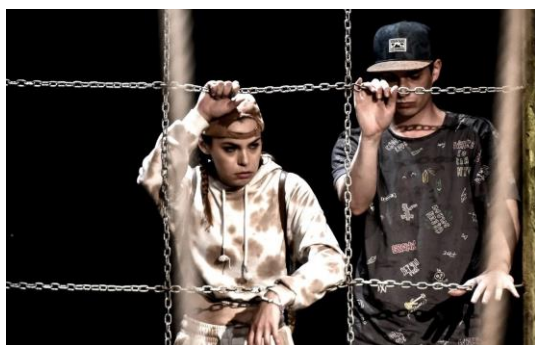
Visszatérve a darab jelenébe, az történik, ami egyáltalán történhet: A három lány közül az egyik többlétként kivéteketik a cselekmény fő vonalából, s későbbre rezerváltatik, az így maradt két pár gyorsan összeemelegedve talál egymásra egy feltört házban átdrogozott éjszakán. Reggel indulás tovább, stoppolás az út szélén, a hallucinációból velünk maradt, nagyra nőtt játékmackóval, aki kísérő is, kísértet is, emlék is, remény is, de nem is ereszt, és van benne valami fenyegető számonkérés. Végül ő oldja fel a műfaji dilemmát, amikor szinte mérnöki pontossággal az előadás felére időzítve egyszer csak dalra fakad. Ez a dal már nem hangulatfestés, hanem önálló egység, beágyazva a szüzésbe, megmagyarázva mindazokat a kiegyensúlyozatlanságokat, amik egy drámába nem férnek bele: musicalt látunk. A musical persze, egészen más. Nem jelentenek problémát a sztereotip motívumok. Sőt, egy musicalnek szinte kötelező klisékkel dolgoznia, nem terhelve a tisztelt nagydéműt egy esetlegesen kibontott jellemfejlődéssel, sokkal inkább kiszolgálva a fantáziát a társadalom aktuális izgalmi pontjait jelentő klisékkel a problémafelvetéstől a megoldásig. Itt persze hiányoznak az erőteljes, rózsaszín ecsetvonások, hiszen kezdettől komorak a színek. És miután kiderül a fiúk menekülésének titkolt oka, végképp felborul a boldog véghez fűződő, esetlegesen éledő remény. Drasztikus fordulat következik. Olyannyira, amit a durva szleng sem képes besimítani a történet eddigi fonalába, s váratlanul keverve a nézőt egy erkölcsi fertő közepébe, egyszerre esik a musicalszerű beteljesedés, és a dramatikus értelmezés lehetősége. Ez a meglepő zuhanás pedig éppen abból származik, hogy a végkifejlet nem a felvezetett történetben szervül, hanem külső körülmények következménye: a főszereplő megöri.

A műalkotás általában az atipikusban mutatja fel a tipikust. Ez a darab elején még többé-kevésbé működik – a három lány pubertáskori problematikája a környezeti feltételekkel együtt ma mindenképpen tipikus –, a két fiú megöri ölt élethelyzete viszont semmiképp sem az, hanem csak egy olyan esetleges jelenség, ami nem mond ellent a környezeti feltételeknek. Ráadásaként Vivike (a női főszerep) várva-várt kamionsofőr apjának megjelenése ugyanazon a bűntanyán, mint ahonnan a fiúk képtelenek elszakadni, valóságatlanságával átlendít a mesék világába. De talán épp így kerül helyre minden, mert megszűnnek a dráma utáni nosztalgiáink, és a happy end helyére lépő, feloldás nélküli borzalmas vég ellenére egyértelműen musicalben vagyunk. Képleteket kapunk. Serdülő lányok és sötét szerencsétlenségbe beleszületett fiúk, valamint némi boldogságkeresés képletét. A szereplők a képletek bemutatására szolgálnak – mint afféle musicalben –, és róluk mint élő, helytálló, elbukó emberekről, jellemekről nem tudunk meg semmit. Ebből a szempontból némi kérdést vet fel, hogy a darab miért csak a felétől veszi fel a musical tipikus jegyeit. Ezzel együtt viszont elismeréssel kell adóznunk a rendezőnek (*Lénárd Róbert*), aki a színészvezetéssel, a részletek gondos kidolgozásával, a díszlet mértéktartó és szervült használatával mindent megtett a történet konzekvens felvezetéséért. Szintúgy a díszlettervezőnek (*Árva Nóra*), aki a rendelkezésére álló szűk teret képes volt néhány dimenzióval kibővíteni, s árnyalt ötletekkel játszott a rendező kezére. A zenei anyag (*Kovács Adrián*) egésze mindenhol hozta a professzionális musical szintjét. S végül a színészek (*Szalai Bence, László Roland, Dupák Fanni, Hajdú Sára, Horváth Blanka, Kőrösi István, Figura Terézia, Ferenc Ágota, Faragó Edit*) tisztára csiszolt játékkal, meglepő énektudással, mindazonáltal felejthetetlen lelkesedéssel jelenítették meg a reménytelenséget.

Kitűnő produkciót láttunk.

– Brávó!

– Ország –

A fotókat Aleksandar Milutinović készítette